

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 7 mars 1929 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för ordinarie lärare vid statsunderstödda handelsgymnasier.

I en till riksdagen avlåten, den 8 februari 1929 dagtecknad proposition nr 70, vilken hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att medgiva, att ordinarie lärare vid statsunderstödda handelsgymnasier må i huvudsaklig överensstämmelse med det av föredragande departementschefen till nämnda statsrådsprotokoll förordade förslaget från och med den 1 juli 1929 vinna delaktighet i statens pensionsanstalt.

Av utredningen i ärendet framgår huvudsakligen följande.

Efter det styrelserna för handelsgymnasierna i Hälsingborg och i Malmö hos skolöverstyrelsen anhållit om utverkande av proposition om rätt för de statsunderstödda handelsgymnasiernas lärare till delaktighet i statens pensionsanstalt, har skolöverstyrelsen gjort framställning i ämnet och därvid anfört bland annat följande.

För de genom riksdagens särskilda beslut statsunderstödda sex handelsgymnasierna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Örebro och Norrköping gäller kungörelsen den 29 november 1918 (nr 970) angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av de åt handelsgymnasier anvisade statsunderstöd. Enligt denna kungörelses 1 § mom. 4 äro handelsgymnasierna skyldiga att hava anställda, handelsgymnasiet i Stockholm minst 2, handelsgymnasiet i Göteborg minst 4 samt vart och ett av handelsgymnasierna i Malmö, Örebro, Norrköping och Hälsingborg minst 1 ordinarie lärare, vilka skola tillsättas av vederbörande läroanstalts styrelse. I moment 5 i samma § föreskrives, att de ordinarie lärarna skola avlönas med minst samma belopp, som för adjunkter vid rikets allmänna läroverk äro eller kunna varda stadgade, samt att rektor förutom löneförmåner som lärare skall åtnjuta ett särskilt arvode å minst 2 000 kronor om året. I 2 § föreskrives med avseende på ordinarie lärares vid handelsgymnasium uppflyttning i högre lönegrad bland annat, att den tjänstgöring, som härför må tillgodoräknas, bör hava omfattat för rektor 12 till 15 timmar och för övriga lärare omkring 20 timmar i veckan.

Samma skäl, som föranlett Kungl. Maj:t och riksdagen att medgiva delaktighet i statens pensionsanstalt för vissa lärare vid statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning, föreligga enligt överstyrelsens mening i fråga om beredande av sådan delaktighet för de ordinarie lärarna vid de jämväl till yrkesundervisningen hörande statsunderstödda handelsgymnasierna.

Samtliga dessa lärare hava så omfattande tjänstgöring, att den utgör deras huvudsakliga sysselsättning under större delen av året. Antalet ordinarie lärare vid de sex statsunderstödda handelsgymnasierna utgör höstterminen 1928: i Stockholm 6, i Göteborg 7, i Malmö 3, i Hälsingborg 2, i Örebro 2 och i Norrköping 2 eller sammanlagt 22. Härtill kommer möjligen under den närmaste tiden ytterligare 1 lärare vid vart och ett av handelsgymnasierna i Göteborg och Malmö. Några för statsverket betydande konsekvenser skulle således icke följa med ett medgivande till delaktighet i statens pensionsanstalt. I detta sammanhang erinrar skolöverstyrelsen, att lärare vid lägre handelsundervisningsanstalter, hörande till statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning, redan nu hava möjlighet till sådan delaktighet.

Den nu för ifrågavarande lärare föreslagna delaktigheten i pensionsanstalten bör äga rum genom deras upptagande bland de under det för pensionsanstalten gällande reglementets kap. IV § 41 i) omförmälda lärargrupperna.

Visserligen är enligt kungörelsen den 29 november 1918 (nr 970) minimiavlöning fastställd för nu ifrågavarande lärare, men då inga behörighetsvillkor finnas stadgade, torde den nu ifrågasatta delaktigheten åtminstone till att börja med böra bliva frivillig för handelsgymnasierna. Såsom förutsättning för sådan delaktighet bör liksom vid statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning gälla, att vederbörande tjänster regleras och att regleringen godkänts av skolöverstyrelsen.

Tillstånd att kvarstå i tjänst efter uppnädd pensionsålder bör av huvudmannen kunna beviljas endast under förutsättning att det tillstyrkts av skolöverstyrelsen.

Övergångsstadganden motsvarande dem i kungörelsen den 18 juni 1926 (nr 350) böra meddelas jämväl i förevarande fall.

I ärendet hava yttranden avgivits av statens pensionsanstalt och av statskontoret.

Pensionsanstalten har anfört bland annat:

Mot den tillämnade pensionsrätten synes icke vara något att erinra. Ej heller gör pensionsanstalten någon invändning mot de föreslagna villkoren för pensioneringen.

Beträffande övergångsstadganden har skolöverstyrelsen icke närmare angivit deras önskade innebörd. Till fullständigande av förslaget i denna del hemställer pensionsanstalten, att, därest befattning regleras enligt § 5 och anmäles före den 1 januari 1932 för beredande av pensionsrätt åt innehavaren, engångsavgiften ej må utgå med högre belopp än det, för vilket huvudmannen enligt § 9 mom. 2 må uttaga ersättning genom löneavdrag av befattningshavaren.

Förslag till tillägg till reglementet för pensionsanstalten har av anstalten bifogats. Av formella skäl har härvid den avvikelser gjorts från skolöver-

styrelsens förslag, att ifrågavarande befattningar upptagits i särskilt moment i § 41.

De sålunda föreslagna föreskrifterna innebära, bland annat, att reglering av lärartjänst skall godkännas av skolöverstyrelsen, att för hel pension skall fordras 33 tjänstår, att årsavgiften för tjänstepension blir för befattningshavaren $3\frac{1}{3}$ procent av tjänstepensionsunderlaget och för huvudmannen $6\frac{2}{3}$ procent därav, att årsavgiften för familjepension blir för manlig befattningshavare 40 kronor mer än $2\frac{2}{3}$ procent av tjänstepensionsunderlaget och för kvinnlig befattningshavare 3 kronor mer än $\frac{1}{6}$ procent av detsamma.

De årliga pensionsavgifterna få antagas vara tillräckliga. Något tillskott till dem av statsmedel behöver således ej beräknas.

Vad här ovan föreslagits i fråga om engångsavgift påkallar tydligen tillskott av statsmedel. Material för beräkning av dess belopp finnes ej tillgängligt. Men då det gäller en relativt fåtalig grupp befattningshavare, kan denna kostnad ej bliva synnerligen avsevärd.

Statskontoret har tillstyrkt, att framställning i ämnet göres hos riksdagen i enlighet med det av pensionsanstaltens styrelse framlagda förslaget.

Departementschefen, som tillstyrkt pensionsrätt för ifrågavarande befattningshavare i enlighet med pensionsanstaltens förslag, har i fråga om utgörandet av engångsavgifter för retroaktiv tillämpning av anstaltens reglemente anfört, att det tillskott som på grund av det föreslagna övergångsstadgandet krävdes till engångsavgifter, i betraktande av den fåtaliga lärargrupp, det här gällde, ansetts bliva jämförelsevis obetydligt, vadan någon ökning av statsanslagen till pensionsanstalten icke syntes vara erforderlig.

Utskottet. På de skäl, som i ärendet anförts, har utskottet ansett sig böra tillstyrka, att pensionsrätt i statens pensionsanstalt medgives för ifrågavarande befattningshavare enligt de villkor, som av Kungl. Maj:t förordats.

Beträffande utgörandet av engångsavgift för retroaktiv tillämpning av anstaltens reglemente innebär Kungl. Maj:ts förslag, att i fråga om befattningar, vilka anmälas till delaktighet före den 1 januari 1932, lindring i engångsavgiften skulle medgivas på sådant sätt, att avgiften icke skulle utgå med högre belopp än det, för vilket huvudmannen enligt § 9 mom. 2 av reglementet må uttaga ersättning genom löneavdrag av befattningshavaren. Med avseende å detta förslag — vilket innebär, att staten skulle påtaga sig hela den engångsavgift, som enligt vanliga regler skulle drabba huvudmannen — har utskottet icke kunnat undgå att finna det vara en brist i utredningen, att upplysning ej lämnats angående den ungefärliga kostnad, som ett bifall till förslaget skulle medföra för statsverket. Frånvaron av utredning i nämnda hänseende har givetvis för utskottet försvårat ett bedömande av förslaget. Vid det förhållandet, att 1926 års riksdag i fråga om lärare vid statsunderstödda kommunala anstalter för yrkesundervisning godkänt ett övergångsstadgande av motsvarande innebörd, har utskottet emellertid ansett sig sakna tillräcklig anledning att motsätta sig Kungl. Maj:ts nu ifrågavarande förslag.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Stockholm den 7 mars 1929.

På bankoutskottets vägnar:

C. E. SVENSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *C. E. Svensson, Gustafsson* i Stensholm, *Petersson* i Olovstorp*, *Lindley, Lindgren, Ström, Bjurström* och *Bodin*;

från andra kammaren: herrar *Winkler, Borggren, Bäcklund, Wikström, Svensson* i Betingetorp, *Höglund* i Göteborg, *Leffler** och *Edberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.